Rok III[ci] Nr. 11. Kraków, dnia 9 Sierpnia. Rok 1875.

Wychodzi w Krakowie
co tydzień przez czas pory zdrojowo-kąpielowéj.

Biuro Redakcyi i Administracyi
W KRYNICY
w c. k. Zakładzie Zdrojowym.

Prenumeratę miejscową przyjmuje Administracya „**Czasu**“ w Krakowie, gdzie także dostać można pojedynczych Numerów „**Krynicy**.“

KRYNICA

Tygodnik poświęcony ojczystym Zakładom zdrojowo-kąpielnym.

Redaktor
Dr MICHAŁ ZIELENIEWSKI
Lekarz Rządowy c. k. Zakładu Zdrojowego w Krynicy.

Prenumerata wynosi
w Krakowie na miejscu 1 złr.
w Monarchii austryacko-węgierskiéj z przesyłką pocztową . . . . . 1 złr. 20 c.

Numer pojedynczy . . . — 6 „

Należytość za prenumeratę lub za umieszczenie ogłoszeń odsyłać należy **franco** do **Biura Administracyi**

SŁOWIAŃSKIE ŁAŹNIE,

KĄPIELE RZYMSKIE CZYLI WSCHODNIE,

tudzież

kąpiele mineralno-parowe

pod względem historycznym i balneoterapeutycznym

opisał

Dr. Zieleniewski.

(Ciąg dalszy).

A teraz co do szczegółów pojedynczych łaźni krakowskich:

Co do 1go. Już w samym początku XIV wieku wyświecają akta miejskie łaźnie w Krakowie: *A. D. 1301, Gotfridus dictus de Nissa, concivis noster Cracoviensis, fundum balnei sui, prope S. Stephanum, exposuit et locavit honesto viro Nicolao balneatori....*

Byłato łaźnia zwana Rogacką *(balneum cornutorum* vel *balneum cornutum, dy hornichte batstobe)*, którą pod r. 1376 wymieniają tym sposobem: *Niczko lixa de balneo cornuto,* leżąca przy ulicy dotąd zwanéj Rogacką. Te w r. 1500 pisano także: „*dy hornichte batstobe hinder Sinct Marcus,* któreto miejsce jest bliskie dawniéj istniejącego tu kościoła św. Szczepana R. 1517 zapisano w aktach „*Item kauft dy badstobe auf Sanct Stephens quere gassen von herrn Paulo Kaufmann mit dem Kessel und andere zugehörige um 400 flor. zu... schock... mar. 250...*

Daléj zapisano, iż ta łaźnia w r. 1517 przynosiła dziesięciny rocznéj miastu 43 grzyw. 36 gr; w r. 1610 grz. 40, w r. zaś 1683 płacił z niéj dzierżawca rocznie flor. 200. W rachunkach miejskich pod r. 1599 d. 24 Julii czytamy: *woźnicom na strawę co jechali po kamień do Dobczyc do łaźnie rogacki 20 gr.*“ — Pod r. 1613 w regestrach miasta czytamy: „*dało się zrobić 5 ram do okyen w łaźni rogacki, gdzie się męzczyzna myje.*“... Pod r. 1655 regestr wspomina: łaźnia rogacka zgorzała, co potwierdza spis domów z r. 1654 w aktach dochowany. Pod r. 1658 czytamy, iż łaźnia rogacka ze wszystkiem zniszczona i zrujnowana, a Jan Remita mieszcz. Krak. podejmuje się takową swoim kosztem wystawić, i urządzić jak należy pod temi warunkami, „że mu łaźnia przez lat 10 do użytkowania bez opłaty żadnéj dla miasta będzie pozwoloną, że po onych 10 latach on będzie miał pierwszeństwo przed innemi co do jéj dzierżawienia, a po upływie owych 20 lat odda ją miastu ze wszystkiemi budynkami, użytkami i potrzebami bez żadnego wynagrodzenia, na które to warunki PP. Rajcy zgodzili się.“ Od r. 1714 rozpoczynają się projekta i wzajemne układy między *hon. Communitatem,* a OO. Reformatami „o otrzymanie placu miejskiego, na którym łaźnia była, po tym spadły wszystkie budynki i coraz bardziéj pustoszeje to miejsce, żadnego miastu pożytku nie czyniąc.“ Gdy i instancye przemożnych o to zachodziły: OO. Reformaci chętnemi się okazali, kupić inne miejsce sposobne do wystawienia łaźni, przeto *hon. Communitas* w r. 1715 w zamian téj łaźni zgadza się przyjąć od OO. Reformatów plac inny z ruderami domu i dopłaty zł. 6000, któryto grunt żadnym nie jest obciążony ciężarem. Jakoż w tymsamym roku 1715 d. 2 Października zapadła uchwała Rady Gminnéj, aby deputaci, których Rada wyznaczyła, upatrzyli miejsce i byli dozorcami fabryki nowéj łaźni, wystawić się mającéj z kwoty, która za sprzedaną powziętą będzie.

Co do drugiego. Druga łaźnia zwana żydowską *(balneum Judeorum, dy Juden Batstobe)*, była przy furtce św. Anny, *ante portula s. Annae,* albo *extra portula s. Anne,* w któréjto dzielnicy Krakowa, do końca XV wieku żydzi mieszkali. W regestrze przychodów miejskich znajdujemy pod r. 1500: „*łaźnia przed furtką św. Anny, dawniej puszczaną była w dzierżawę tygodniowo za 1 grzyw. i gr. 2, teraz zaś wypuszczona jest za 1 grzywnę bez 4 groszy, bo wszyscy mieszczanie stali się łaziebnikami i każdy ma łaźnią w domu.*“ Łaźnia ta spłonęła wczasie oblężenia Krakowa przez Arcyksięcia Maksymiliana w r. 1587, ale ją miasto nowo potem wystawiło. Pod r. 1517 napisano, iż czynsz dzierżawny z niéj przynosił miastu dochodu 43 grzyw. 36. gr. W regestrach miasta pod r. 1599 czytamy: „*od polepienia w łaźni za św. Anny furtką, izby, gdzie się męszczyzna rozbiera i za słomę lepiarzowi grz. 1 gr. 15 den. 6. Tamże za mech do ubijania gr. 3. Item „Grontarzowi co brał grunt w łaźni za św. Anny furtką na ścianę średnią między białemi głowami a mężczyzną grzyw. 1.* R. 1610 płaci z łaźni żydowskiéj Bartł. Stachowicz łaziebnik rocznie grz. 50; w r. zaś 1655 przynosi taż łaźnia miastu fl. 80.

Co do 3go. Wspomniona łaźnia na Piasku *„in arena“* niewiadomo, czy tasama co łaźnia nad Wisłą, obie bardzo dawne, i jednocześnie obok rogackiéj wspomniane. A. D. 1301 *Jacob Amten sun des baderers uf der Wizele, der gab fritscheu dem badere sein teil der batstobe uf der Wizele.* Tę łaźnię, *Stubam balnealem*

cum fundo ejus, sitam ante civitatem nostram Cracoviensem, super rippa Vislae, imieniem Króla Kazimierza W. przyszedłszy przez Rajców Krak. *Rev. Dn. Bodzanta Procurator Crac. et Sandom:* ustąpił imieniem Króla Kazimierza W. w r. 1361 *Heinkonowi* łaziebnikowi. O téjsaméj piszą r. 1407 *balneum wislense..., hortus circa balneum Vislae...,* albo r. 1542 *balneum Vislae.*

Czyli te łaźnie w Krakowie pierwotnie prywatną własnością będące, rzeczywiście Kazimierz W. dla miasta Krakowa odkupił, czyli może raczéj tylko opłaty z nich roczne, dla powiększenia dochodów miejskich pobierać dozwolił, dosyć, iż one przeszły w posiadanie Królów, kiedy takowe Kazimierz W. miastu darował: *tria quidem balnea contulerat donaveratque Civitati Casimirus Rex, juxta privilegium, quod extat de d. in crastino S. Nicolai conf. a. 1358.* Z tych dwie były w spokojném dzierżeniu miasta, o trzecią wszczął się późniéj spór: *sed de tertio videlicet balneo, in arena, extat actio descripta in actis Consularibus cum D. Thursonibus in A. 1533.* (Wypis z rękopismu r. 1542 mającego tytuł: „*Liber omnium proventuum, per Sereniss. Reges Civitati Cracoviensi gratiose concessorum etc.* w aktach arch. Krakowa przechowanego.

Co do 4go. O łaźni w ulicy Szpitalnéj mówi pismo pod r. 1500: *dy badstobe hinder dem pharhowe unsir libn frauen, gibt alle Jor 1 mrc. von dem born und flutrynne.* W r. 1542 piszą o niéj: *balneum Salomonis* (znakomita rodzina mieszczan Krakowsk. Salomonowie) *in platea hospitaliensi, singulis annis solvit ad Praetorium pro festo S. Martini marcam unam.* Opłata grzywny, był podatek zwany *Born-geld, rurne,* czyli od wodociągu, gdyż łaźnia ta zaopatrywała się wodą z miejskich wodociągów. Już w roku 1654 łaźnia ta nie istniała, gdyż w spisie domów z tego czasu wyrażono: kamienica p. Formankiewicza Rajc. Kr. *na staréj łaźni*, a dom ten przytykał do teraźniejszego domu archipresbytera kościoła N. M. P. Pod r. 1683 kamienica na Szpitalnéj ulicy zwana *łaźnia Salomonowska*, płaci czynszu do miasta fr. 1—28. Pod r. 1699 napisano: kamienica Zybertowska na Szpitalnéj ulicy *alias łaźnia Salomonowska.* Na innem znów miejscu czytamy: *lapidea stara łaźnia nuncupata, in platea hospitaliensi.*

Co do 5go. Dom na „Podelwiu," już w r. 1494 nosił to nazwisko: „*das heysst under dem leben*, będąc własnością Seweryna Bethmana. W roku 1519 kamienica „*sub Leone*“ była własnością *Seweryna Bonara,* w niéj łaźnia, którą trzyma dzierżawą *Wacław balneator.* Roku 1562 miasto kupiło ten dom od Jana Bonara Kasztel. Bieckiego, a i podówczas była w nim łaźnia. W notach ś. p. Grabowskiego jest wzmianka, że jeszcze w r. 1638 zwano ten dom *starą łaźnią.*

Co do 6go. W Regestrze miejskim pod r. 1601 czytamy „*od łaziebnika za S. Franciszkiem za rynnę modrzewiową krótką fl. 4.*“ Pod r. 1604 wspomniono: *balneum post S. Franciscum, penes muros Cracoviae in platea Legacka sub turri.* Dalsze wspomnienia o niéj są w wieku XVI, a istniała jeszcze i na początku XVII wieku.

(C. d. n.)

TREŚĆ SPRAWOZDANIA O C. K. ZAKŁADZIE ZDROJOWYM W KRYNICY

z roku 1874

podał

Dr. Zieleniewski.

(Ciąg dalszy).

A. Część statystyczna.

X.

Literatura Krynicy pozyskała w r. 1874 następujące, drukiem ogłoszone przyczynki:

1) Dr. Zieleniewski: *Krynica i jéj zakład zdrojowo-kąpielny*“. Kraków, 1874, in 4to.
2) Dr. Zieleniewski „*Über die Krynizer Pastillen.*“ Wien, 1874. 8vo.
3) Dr. Zieleniewski „*Pogląd na rozwój c. k. Zakładu w Krynicy w ciągu ubiegłych lat siedmnastu (1857—1873)* w Warszawie, drukiem „Gazety Lekarskiéj“ 1874. 8vo majori str. 63.
4) Dr. Zieleniewski: *Über die Krynizer Pastillen* vide „Jahrbuch für Balneologie, Hydrologie und Klimatologie“, herausgegeben von Prof. Dr. Kisch 1874. B. II. Wien.
5) Dr. Zieleniewski: *Pogląd na rozwój Zakładu zdrojowego w Krynicy w ciągu ubiegłych lat 17, (1857—1873).* Vide „Gazeta Lekarska“ czasopismo w Warszawie wydane. R. 1874. T. XVI. N. 8. 11. 14. 15. 16. 21. 23. 24. 25. 26. T. XVII. Nr. 1. 2 3.
6) Dr. Zieleniewski: „*Krynica*“ *Dwutygodnik poświęcony ojczystym zakładom zdrojowo-kąpielnym.* Kraków, 1874 in 4to Nr. 1—9.
7) Dr. Zieleniewski: *Pogląd na rozwój Zakładu zdrojowego w Krynicy w ciągu lat 1857—1873.* Kraków, 1875 in 4to str. 43.
8) Dr. Zieleniewski: *Tabellarische Uebersicht der Frequenz des k. k. Kurortes Krynica in den J. 1857—1873.* „Mittheilungen des k. k. Ackerbau-Ministerium. Wien, 1874.

Oprócz tego następujące czasopisma zawierają w sobie wzmianki o Krynicy i korespondencye, tudzież artykuły dotyczące tamtejszego zakładu:

„*Czas*“ *r. 1874.*“ Nr. 21. 69. 76. 103. 110. 121. 136. 169. 228.
Kraj“ *r. 1874.* Nr. 26.
„*Gazeta Narodowa*“ *r. 1874.* Nr. 25. 73. 102. 110. 111. 119. 139. 145. 201. 205.
„*Dziennik Polski*“ *r. 1874.* Nr. 189.
„*Wiek — gazeta polityczno-literacka i społeczna*“ w Warszawie, r. 1874. Nr. 95. 102. 110. 135. 175.
„*Kuryer Poznański*“ *r. 1874.* Nr. 100. 105. 110. 146.
„*Gwiazdka Cieszyńska*“ *r. 1874.* Nr. 10. 20.

(C. d. n.)

KRONIKA WIADOMOŚCI BIEŻĄCYCH
O ZDROJOWISKACH KRAJOWYCH.

Krynica. Z balu danego w Krynicy dnia 29 Lipca b. r. wpłynęło na **fundusz przyszłego szpitala zdrojowego 209 złr. 40 c., 1 złr. srebrem, 1 rubel i 10 frank. złotem,** któràto kwotę, wolą komitetu bal urządzającego, złożono w Kasie Oszczędności Krakowskiéj, włączając takową do funduszu przyszłego szpitala w Krynicy, poprzednio tam deponowanego.

* * *

Jaśnie Wielmożny Juliusz de Eberswald Siegler, c. k. Naczelnik galicyjskiéj Dyrekcyi lasów i domen, przebywał temi dniami w Krynicy, celem gruntownego wglądnienia w naglące potrzeby i pożądane ulepszenia tutejszego Zakładu, rychłem otwarciem kolei żelaznéj (Tarnów—Leluchów) bardzo na czasie będące.

10 LISTA GOŚCI
przybyłych do c. k. Zakładu zdrojowego w Krynicy
od dnia 30 Lipca do dnia 6 Sierpnia 1875 r.

881.	Maliszewski Apolinary, urzędnik z Warszawy	osób 1	przybył	29	Lipca	pod Trąbką.
882.	Buber Zygmunt, obywatel ze Lwowa	„ 1	„	29	„	„ Strzelcem.
883.	Fiszler Chaje, kupcowa z Bochni	„ 1	„	29	„	„ Łososiem.
884.	Natowicz Leopold, wyrobnik z Kalwaryi	„ 1	„	29	„	u Schwarza.
885.	Guttmann Neche, kupcowa z Tarnowa z córką i służącą	„ 3	„	29	„	pod Łososiem.
886.	Rostworowska Klara, obyw. z Milowa (gub. Lubelska) ze służącą	„ 2	„	29	„	u Lorczaka.
887.	Dyszkiewicz Antonina, córka urzędnika ze Lwowa	„ 1	„	30	„	pod Cisem.
888.	Wojnarowska Emilia, córka prof. Inst. techn. z Krakowa ze siostrą	„ 2	„	30	„	u Antoniego Pyża.
889.	Mieroszowska Walentyna, właść. dóbr z Krakowa z synem i służącą	„ 3	„	30	„	u Nitribitta.
890.	Biedrzycka Wiktorya, obyw. z Warszawy z siostrami	„ 3	„	31	„	„ Jacka Hureja.
891.	Bieczyński Gustaw, obywatel z Drezna	„ 1	„	31	„	pod Warszawą.
892.	Goebel Jerzy, kupiec z Krakowa	„ 1	„	31	„	„ 3 różami.
893.	Springe Ester, żona kupca z Krakowa	„ 1	„	31	„	„ Kanarkiem.
894.	Hollender Beile, „ „ z Lanowic	„ 1	„	1	Sierpnia	„ „
895.	Gettlich Antoni, Dyrektor Gimnaz. żeńsk. z Krakowa	„ 1	„	1	„	„ Pogonią.
896.	Hąbura Franciszek, prof. gimnazyalny z Tarnowa	„ 1	„	1	„	„ „
897.	Schneider Marya, obywatelka z Warszawy	„ 1	„	1	„	„ 3 różami.
898.	Strenger Zofia, obywatelka z Warszawy	„ 1	„	1	„	„ „
899.	Radan Natalia, „ „	„ 1	„	1	„	„ „
900.	Winer Józef, kupiec z Chrzanowa	„ 1	„	1	„	u Kaila.
901.	Czapnik Żellmann, wyrobnik z Liska	„ 1	„	1	„	„ „
902.	Eidelbaum Ryfka, handlarka z Leżajska	„ 1	„	1	„	„ Sal. Brauna.
903.	Propstein Anna, obywatelka z Krakowa	„ 1	„	1	„	„ Krumholza.
904.	Bloch Luiza, „ „	„ 1	„	1	„	„ „
905.	Lejwi Beile, „ z Podhajca	„ 1	„	1	„	„ „
906.	Perl Freide, „ z Stanisławowa	„ 1	„	1	„	„ „
907.	Gretschel Karol, nadleśniczy z Tenczynka	„ 1	„	1	„	pod Cisem.
908.	Dolińska Marya, żona urzędnika ze Zwierzyńca (gub. Lubelska)	„ 1	„	1	„	„ Lwem.
909.	Turska Paulina, obywatelka z Komornika ze służącą	„ 2	„	1	„	„ Kurkiem.
910.	Pusek Lucyna, żona artysty z Warszawy z córką	„ 2	„	1	„	„ Cisem.
911.	Zawadzka Franciszka, żona obywatela z Iwanowa z familią	„ 4	„	1	„	„ Kurkiem.
912.	Jędrzejowska Julia, kupc. z Tarnowa z A. Jędrzejecką i J. Krystyn	„ 3	„	1	„	„ Lwem.
913.	Berliner Balbina, obyw. z Warszawy z synem	„ 2	„	1	„	„ Kosynierem.
914.	Ciołkowska Marya, obyw. z Będkowa z córką	„ 2	„	1	„	„ Strzelcem.
915.	Wiszniewska Natalia, żona adj. sąd. z Krakowa z famil. i służącą	„ 4	„	1	„	„ Zamkiem.
916.	Jurewicz Kazimierz, inżynier z Rzęstowa	„ 1	„	1	„	„ „
917.	Podhorski Wiktor, obywatel z Żytomierza z familią	„ 6	„	1	„	„ Rybą.
918.	Bolechowski Feliks, właściciel dóbr z Tułowic z familią	„ 3	„	1	„	„ „
919.	Janiszewski Henryk, prof. szkoły realnéj ze Lwowa z familią	„ 5	„	2	„	„ Gwiazdą.

920.	Wassermann Malke, kupcowa z Tarnowa	osób 1	przybył	2	Sierpnia	u Röslera.
921.	Messyk Hinde, „ z Rzeszowa	„ 1	„	2	„	„ Luftglasa.
922.	Bergner Debora, „ z Radymna	„ 1	„	2	„	„ „
923.	Kopp Scheindel, „ „	„ 1	„	2	„	„ „
924.	Godziemba Katarzyna, żona Radcy honor. z Żytomierza z córką	„ 2	„	2	„	pod Warszawą.
925.	Kamieński Dadzibóg Juliusz, właśc. dóbr z Konstantynowa z famil.	„ 5	„	3	„	„ „
926.	Hirsch Bisel, handlarz z Brzeska	„ 1	„	3	„	u Kaila.
927.	Urbańska Józefa, obywatelka z Rozembarku z córką i służącą	„ 3	„	3	„	pod Zamkiem.
928.	Dombrowska Marya, obywatelka z Faściszowa	„ 1	„	3	„	„ „
929.	Bystram Karol, obywatel ziemski z Litwy	„ 1	„	3	„	„ Strzelcem.
930.	Szetkiewicz Kazimierz, obywatel z familią z Warszawy	„ 5	„	3	„	„ „
931.	Kurzmann Hinde, żona kupca z Rzeszowa	„ 1	„	4	„	u Luksa.
932.	Staner Józefa, „ „ z Nowego Sącza	„ 1	„	4	„	pod Łososiem.
933.	Helzinger Jakób, krawiec z Nowego Sącza	„ 1	„	4	„	„ „
934.	Dremant Marya, obywatelka ziemska z Kielc	„ 1	„	4	„	„ Litwinką.
935.	Tyrakowska Franciszka, obywatelka ziemska z Kielc	„ 1	„	4	„	„ „
936.	Ochrostowska Helena, „ „ „	„ 1	„	4	„	„ „
937.	Hofstätter Gittel, propinatorka z Wiśnicza	„ 1	„	4	„	u Braunfelda.
938.	Mendelberg Mindel, żona kupca z Tarnowa	„ 1	„	4	„	„ M. Luksa.
939.	Mieczyński Bruno, aptekarz z Wieliczki z familią i służącymi	„ 6	„	4	„	„ „
940.	Błażowski Wiktor, c. k. Notaryusz z Drohobycza	„ 1	„	4	„	w Łazienkach.

Razem rodzin 60 czyli 107 osób.
Pozostało z poprzedniéj listy rodzin 880 czyli 1572 osób.
Od otwarcia zakładu było razem 940 „ 1679 „

Odjechali z Zakładu do dnia 5 Sierpnia 1875 r.:

20.	Alexandrowicz Wiktorya z Warszawy, mieszkająca pod	Topolami Nr. 5 i 6 odjechała dnia	1	Sierpnia 1875 r.	
21.	Komosińska Apolonia „ „	Trąbką Nr. 10 „ „	1	„	
22.	Kozłowska Karolina ze Lwowa „ „	Zamkiem Nr. 6 „ „	1	„	
23.	Leśniewicz Pelagia, z Podola „ „	Orłem Nr. 4 i 5 „ „	2	„	
24.	Stasiakiewicz Bronisława z Jurkowéj „ „	Szwajcarem Nr. 8 i 9 „ „	2	„	
25.	Abramowicz Marya z Krakowa „ „	Zamkiem Nr. 10 „ „	3	„	
26.	Kamiński Władysław z Berdyczowa „ „	Zamkiem Nr. 14 wyprowadził się „	3	„	do Hot. Warsz.

Krynica, dnia 5 Sierpnia 1875. *Lösch,* polit. Inspektor zdrojowy.

Sprostowanie.

W Liście gości do Krynicy przybyłych, poz. 851, powinno być: **Kraczkiewicz Felicya,** obywatelka z Dziunkowa.
poz. 852, „ „ **Morgulec Leonia,** „ „

Główny Redaktor Dr. *Michał Zieleniewski.* Redaktor odpowiedzialny *Józef Łakociński.*

W drukarni L. Paszkowskiego. Nakładem c. k. Zakładu Zdrojowego w Krynicy. Rządzca drukarni *Józef Łakociński.*